

de Comédie-Française. Om het de vrienden critici niet al te moeilijk te maken, bundelde hij als een Picaso zijn werk in *Pièces grinçantes*, *Pièces brillantes*, *Pièces noires*, *Pièces roses*, *Pièces costumées*, *Pièces baroques* en *Pièces secrètes*.

Na zijn overlijden waarbij de verenigde Franse pers, zowel links als rechts, bol stond van ronkende dithyramben, noemde André Rousin* hem onder het hoofddinkje *un misanthrope généreux*, "de belangrijkste toneel auteur van onze generatie en ongetwijfeld van de jongste veertig jaar". We kunnen zeggen dat Jean Anouilh uitgebreid is in de jaren '70, maar in feite 1968 niet overleefd heeft. Maar geen nood, ik voorzie al dat wanneer een huidige trend verder gaat, en indien er niet een nog handigere bliksem opstaat, Anouilh opnieuw triomfantelijk op de schouders zal gehesen worden en langs de statietrap de theaters zal ingehaald worden als de eeuwige-menselijke. Welke trend? Het lukraak mikken op publiek succes; de behoefte dit schaamteloze streven al te dekken met wat voor humanisme moet doorgaan, een nog onbekende massa deze volkse filosofie terug te geven die de hare is, en vooral niet moeilijk te doen lieve mensen, wat ondermeer inhoudt: wel moraliserend, cassant en satirisch uithalen naar de ondeugden die dus des mensen zijn, zonder te raken aan de onderliggende maatschappelijke structuren. Dus: grijnzen om de symptomen, en niet uithalen naar de oorzaken.

Frans Redant

* De zes maand jongere en eveneens in Bordeaux geboren auteur van "Het leven is te kort" overleed op de kop één maand na Anouilh.

Repliek

Naar aanleiding van uw artikel "Dossier opleiding: alternatieve scholen" in ETCETERA nr. 19 van september 1987 waarbij U in de rand vermeldt dat er geen subsidies bestaan voor deze instellingen, ben ik zo vrij op te merken dat de verder in uw uiteenzetting beschreven Antwerpse Mimestudio reeds sedert jaren vanwege de provincie Antwerpen een subsidie ontvangt: vanaf 1984 als balletschool en voorheen nominatim als vereniging ter bevordering van dramatische kunst.

P. Elen, directeur Provinciale Cultuurdienst van de Provincie Antwerpen

Etcetera ontving

Hôho

is een theatertijdschrift dat probeert over toneel na te denken en daarvan schriftelijk verslag te doen. 'Dat doen wij in de hoop de benauwende theaterkroegpraat en het vluchtige dagbladenrecensentenidroom te kunnen ontstijgen zonder in een arrogante wetenschapstaal verzeild te raken.' In nummer 24 (*Hôho* bestaat twee jaar) doen ze het met brieven die tijdens een receptie in de zak van Jan Joris Lamers gestopt worden of gewoon in de brievenbus van Frieda Pittoors en Pieter Vrijman (docent Arnhemse toneelschool). In die brieven is een plezierig ongeduld merkbaar om de waarheid van het toneel te leren kennen: hoe houdt Frieda het verrijnd verleidingsspel levend; hoe kan een staat van onschuld bereikt worden; wat is een dramatekst; heeft kunst een maatschappelijk doel; is er een noodzaak; mag de dramaturg meespelen; hoe diep is het gat tussen theateropleiding en praktijk, enz. De kerende post tracht daarop te antwoorden door nieuwe vragen te stellen, door iets over het creatieproces te vertellen, door Bernhard te parafaseren, door pedagogisch te willen overtuigen van het nut van dramaturgie. De waarheid omtrent toneel wordt niet gevonden. 'De ondervraagde theatermakers blijken doordrongen te zijn van het besef dat antwoorden spelbrekers zijn. Spel is doelmatigheid zonder doel, een voortdurend dribbelen en afgeven zonder te scoren. Gevraagd: spelinzicht!'

Hôho, Dintelstraat 85 hs, 1079 BA Amsterdam. Tien nrs, f 35.

Dedalus

Aan Dedalus zal het niet liggen dat de Vlaamse toneelschrijvers blijven klagen over een gebrek aan belangstelling van de theaters. Dedalus publiceert nieuw werk van auteur-schrijver Guido Lauwaert, *Op de brug van Avignon*, een modern echtscheidingsdrama in vijf scènes. Volgens de Clauskaft toont Lauwaert zich hier 'de dichter van het gemis, maar ook van de loutering, en dat laatste is een zeldzaamheid.'

Luk Van den Dries

Gelezen

"Ik denk dat theater een soort antropologie is: het stelt vragen over menselijk gedrag."

Jan Lauwers (Needcompany) in een interview met Jan Middendorp, *De fascinatie van het perverse medium* in *Nieuw!poort*, 4de jg., nr. 15, sept.-dec. 1987.

"Theater maken is een politiek en filosofisch standpunt innemen in deze maatschappij."

Eddy Vereycken in een interview met Karel Van Keymeulen, "Menuet" naar L.P. Boon: *inertie, stilte, letargie* in *De Gentenaar*, 24 september 1987.

"Het is heel belangrijk om de gelegenheid te krijgen een aantal dingen te realiseren als je jong bent en onbezonnen. Het is nodig dat er producenten, theaters zijn die zeggen: ze zijn nog jong, laat ze hun gang maar gaan, da's de toekomst... zoals ouders dat zouden zeggen."

René Van Gijsegem in een interview met Jan Middendorp, "Ik kan theater niet zien als iets onechts" in *Nieuw!poort*, 4de jg., nr. 15, sept.-dec. 1987.

"In haar eerste rol sinds zij de belangrijkste Nederlandse toneelprijs heeft gewonnen, laat de Vlaamse actrice Viviane De Muynck zien dat zijzelf steeds meer een gang naar de schouwburg waard is."

Hans Oranje, *De Muynck als godin en lellebel* (recensie van *Eenoog koning* van Carlos Fuentes) in het Nederlandse dagblad *Trouw*, 10 oktober 1987.

"Het is allemaal een kwestie van liefde. Als je voor iets liefde hebt, dan weegt niks je zwaar, anders verzeil je in routine. Er zijn acteurs die niet meer denken op de scène. Grote fout, je kan een zin op de scène correct zeggen, maar zonder dat je hem gedacht hebt. Dat is routine. Maar je kan die zin ook zeggen terwijl je denkt wat je zegt, dat je zelf hoort wat je zegt, hoe je het zegt, met welke intentie je het zegt, en dit is noodzakelijk."

Luc Philips in een interview met Guido van Meir, "Pas op, je vindt onder acteurs veel charlatans, hoor. Van die wonderdoktoers. Allemaal flauwekul" in *Humo*, 4 oktober 1987.

"Ik heb het gevoel dat God een eeuw geleden de kunst verlaten heeft. Alle grote kunst is niet direct katholiek maar toch hogelijk spiritueel. Veel van de moderne muziek is alleen maar modern en niet meer beluisterbaar. Moderne schilderkunst is dat evengoed. Je zou het al te optimistisch kunnen bekijken als een vervulling van de Zen: alles is gelijk en in evenwicht en dat alles evenveel aandacht en devotie verdient of anders dat niet dat nog verdient en dat het allemaal shit is. Het is allemaal teoretisch en het heeft geen relatie met God. God staat voor de mensheid, voor liefde, voor alles. Ik ben helemaal niet gelovig, eerder een panteïst. Maar Morris Graves en Benjamin Britten en Merce Cunningham zijn in hun werk volkomen goddelijk, genereus en mooi. Ook omdat het ons in verbinding brengt met iets waar wij niet direct vat op hebben. Ik noem het God, maar je kan het evengoed het Hogere, het Betere noemen, het transcendente ons, doet ons boven onszelf uitstijgen.

Ik heb een lege studio en dansers. Als ik er dan van uitga dat er niets is, dan moet ik het zeker niet proberen te verbeelden. Je werkt toch vanuit het verlangen om iets mooiers, beters en spirituelers te maken dan wat je zelf bent. En als we niets te vertellen hebben, blijven we beter weg van de scène. Het is toch prettig: we hebben de dingen die we kennen: armen, benen en we combineren die tot iets dat ons overstijgt, de sprong in het onbekende."

Mark Morris in een interview met Gerrit Six, *Men danste voor de goden. Dat is dansen in Knack*, 16 september 1987.